

吳新光

Voe-uyongana

Tsou
鄒語

農夫兼族語老師、高等法院鄒語特約通譯

❖ 創作理念

'e homeyaya, lato'so a'umta atva'esa meoino hioa ci meesi ta cou, la mais'a hola pa'ki soongacu no puutu, 'aihonomio, 'ola esvuta o'te hia tee mayasvia, 'ate meelu uk'a mayasvi ta tonsoha, at'inghi 'ates'a peela o'te hioa 'e homeyaya.

ta maitan'e, latocu so'e'u'cuha ho tac'u aapayo'u 'e vuka ho h'oe'eato, at'inghi 'enosou koansou, lahe "ta'cu'ha ho o'te peihcu'hi", na'e hiahe ma'nanac'oa. ho maica, uk'anaci'so s'ofu ta fafeifeihato, cuc'ono mie'ocu ho noa eahahafa ta seifuto.

esansana 'e os'o so'eulua ta homeyaya ho maoto'tohungu ta maameioto, zou e'u'upa ho cic'u la 'aumta oia teoteovahi ho natela no teoeuvihe teoteai, amaka'sola so'so'upa no 'tohungu, zou maica ienitan'e ho teoezuhi 'ola 'oha aumtu emio ci pat'a'ausna, yaeza topuhngi 'o tposu ta seifu, ho fii to tela titha ma'cohio ci matpotposu. ho oia ptasmomia ho poa bitotonu, bumemealu zou aasngcu momaemaezo 'e cuc'o hokia ci ma'o'oahngu'u, zou yaeza oia poa mituhceni ta seifu 'e 'tohungu ta lato einua ci maameoito.

homeyaya 是我們最重大的祭典，有如漢族之過年，鄒族當年之 mayasvi 就是這時候決定，一年中可以沒有 mayasvi，但不可不執行 homeyaya 祭儀。

為今對族語文化之消失皆具高度危機意識，但為現實生活，他們「想得到但是做不到」高度無力感，且 'icangaya 權力已解除，惟端賴政府長期相伴與引領。

本文忠實記述本次 homeyaya 所見所聞及耆老意見，並對若真心想執行文化復振措施及需優先執行事項等併作概述，期能納入構思；另據以導正對鄒族文化非屬正確之論述，並補足政府資訊及提供文化教學資料；亦期勉喚醒我族人對自屬文化之積極作為，同時祈望政府正視我們年高德劭耆老之想法。

教育部
104 年度
原住民族
語文學獎
· 作品集

散文

'tohungu ta cou

**“ho tamiala o'tena aiti, ma tac'uc'ola mainenu?
lamiano o'te ta'cu'ha, ma o'a lamia peihcu'hi.”**

zou 'a homeyaya ta Tapangu ne moso hiesino 2015.07.02, 'e “homeyaya”, la mais'a hola pa'ki ahoisi ta tonsoha no puutu, 'o hia a'umta tiululua, la atva'esa meoino hioa ci meesi tamo cono tonsoha, 'aihomono hiesino soekayo ta homeyaya, o'tena esvutu: esvuta'ote hia tee songungusoi 'o yoyasvato. ta cum'ana, micu'so na'no aezuhu 'e hpupungu, ko'ko ihe meoino tousvusvutneni, ho sopuhngi tomo yuso cila anana'va toehunga ocia hioa, 'ai'eno la einua 'e maniniyacmo'nato, to auyusi no hie, aueva poa muyo smaikukuyungu to maemoemoo no peisia ho tooyokeo; zou ianan'ova eteuyuna tomo macoconoemoo 'o iachi ma'o'oahngu, aovaho 'ola nopeaski ci mao'o'oko, ho po'pa'cohivneni na ceoceona ho afu'u a'a'ausna ta iachi macoconoemoo. zou topuhngi tamo faeva ci nsou, ci'aenoeni 'e tela 'eo'eongu no mioci emaine'e to malelenohi'u.

to'o'ofihni ta ino ho saicuha 'omo zomaska ci maemoemoo no peisia, aopa'to to mama maameoi ho acuha tooyokeoi, la a'umtus'a na'no kokaekaebe homo aaktu yupa bobaito, la alu e'u'usnu maita'e..., at'inghi hotac'u emsu'eonu to 'tohungu, co'so acuhu hmuhmusk ci pat'a'ausna: “ho tamiala o'tena aiti, ma tac'uc'ola mainenu? lamiano o'te ta'cu'ha, ma o'a lamia peihcu'hi.” la so'euc'uha ho o'te peela hioa, ko'ko pantola alu o'omusu ho tmo'tothomu, yuhyuesu ho sihsihkuyu 'o hia yunsonsou ho ma'nanac'oa, la'u no o'te ausvutu emamacongo, ho ocia a'umta poa cohivneni, ho poa mituhceni tala le sochipi, at'inghi la mais'ac'o isi tbarangni no ak'enguca ci hanahana. 'alato yainca ta cou a'toana, “holato yahnguy honci na'no emamacongo ho esosohpoic'o, ci 'amikoeno fihno zomu; hoci'so na'no koekoe'ia ho e' u'umnui, asansano o'amo tmusansano na zomusi, ko'ko uk'a ci tesi nama a'a'ausna.”

yainca to amo Voe noacachina: 'emicu yaa ca'hu ci mau'to'tohungu ci 'o'o koto, 'a lac'o no'so mee'ongko ta mocmoci yatatiskova, ko'ko lacuc'o mais'a teo'si no ngiau na'tohungu, zou hoteno tmuhoha'o, o'atehe cumasa, hocino ake'i tmutmunoi, taheyainca mo koicu, honcieno mioci mahtuyaecihi, la o'te tma'hongu, tano maitan'e, honcino yahyangaeveni, la o'te iachi mau'to'tohungu,

at'inghic'o yuubut'u, te a'umta yainca "nongonongo ci mau'to'tohungu ci 'o'okoto". la mais'a mo kaebu he tomo yonghu ciknuyu, tmasohpoi tamo eulu.

pahsansana ta ateuyunu mameoito, nemo yonta emoono peisia ta nia Uyongna: zou ho ake'i aomane, ta seifu, 'o tenala titutuhcu ta a'ausna ta cou, zouno ahtuo'te 'ola ahoi ho mon'a oko ho yonta yafana ci 'o'oko, la meemealu tmopsu meemealu sikeng, at'inghi o'ala amakon'a ake'i meelu bua cou, ho bocbochio ta h'oyusova ta cou, hotenalano mooyoyai to tenala ceoceona, ho mo'a'ausna ta cou, avaho hote mi'usnu tamo masku veia unmu cimo mav'ov'o ci cou, upena honcino 'so somau't o'tohungua, tes'anoso ahta h'unano a'tuma! lahe o'te cohivi hozua peeyaezoni'emo yupa askucu tamo mav'ov'o ci cou, lacuc'o soteyuna ho ta'tutvoha, 'a tac'uc'oeno mais'a 'ola "si 'amis ho smoe lukai, ho pasu toluku ho ti bunung, ho mainca 'a cou a'o", ci'aeno eni 'ola koa afeo'fu'u, smamutu, hocu tmutvohu, tmuapayo'u tamo mav'ov'o ci cou.

tono amo Pasu'e yaama'fua, isi esansana ho yainca: "ne noana'o maitoeno, mau hucucuyu, mami miobako, mayo yo'hunge...aucucuhu, mo acuhu panto ongkonosi cou, na maitan'eten'a pio nateton'a peelai ho socuna? a'umtu ma'veo'veoyu ta seifu ho isi teaineni ta teela 'oisia macucuma ho 'tohungu ta cou, at'inghi 'so natenala masosoemuema ci macucuma no noana'o, zou na'so inan'i, o'amo'so ahtu noyocu ta seifu, o'atees'a ahav'ac'o peela tihtiniusva ho soemuema." 'oa zou'so a'umtu, ahoine ohcula tiuska tala leaut'ucu maitane'e, o'amocu isi ahta teoteaineni note 'eo'eongu no ocia a'umta tiut'ut'uca, zou acuhu 'e cou ta hpupungu tan'e, ko'koeno honci ocia a'umta sohcia, 'ate ahtuo'te eovei to ahoito, 'eno koa mioci poa to'usnu tala leaut'ut'ucu, 'ai'o teno ocia tuop'opa ho tasucia ci hoyunsova ta cou, zou tetoeono aiti:

1. 'omo 'oha noemuhu ho 'oha etuhcu ci tposu ho pat'a'ausna, lahe teai ho poa atutuhcusi a'a'ausna ta cou.

2. natenalano soemuema ci macucuma ta cou, o'amocu isi cohivi mo yononenu.

3. 'e vunka ta cou lahec'o titha yupaaemo 'aatputu no yoai peisu, ho i'to'tohungveni ohsusuhcu.

4. isicu seo'pu'puya 'o s'ofu ta fafeifeihato, uk'ana ci tonunoto iachi yunsou.

散文

5. totec'u mau'to'tohungu ci yu'fafoinana, ihecu hucu'hi ho tacu mon'i aapayo'u 'e e'e ho h'oyunsovato, biansohu iachi emain'e ho tuucocosu to maameoi ho mioci mooyai tposu, at'inghi 'o hiahecu bocbochio ta cou, ho na hiasi cocoya ho mu'eona na isi matutuluaci to'tohungu, o'amos'a'so ahtu noemuuu, hocu tosva hioa. hocino a'cu'cun'va hioa, cuc'o no iachi eekoekotu ho moteocachi, hocieno o'te buh'o'ofeihnihe ta puutu ho mooyai tposu no cou.

6. te ieni tan'e acuha umnuci teoulului na matpotposuto, maitotelano sopuhngeni ho teozuhi ci tposu ta seifu, totela titha ma'cohio ta 'oyonatmopsu, afu'u nantela 'oha etuhcu ho 'oha ta'u'umunua, acuha ieni tan'e ho teoteai.

honci tetola teaieni, tetolano ahtuo'te angae no mahihioa, nantelano "yahioa no h'oe'eato", mamoman'i o'te asnsana aueva hioa, tetono aiti:

1. 'o ohcula afu'a yomaayai ci pat'a'ausna, maitoen: sensei, kensacu, seifu..., teto ha'va ticngiha titha, honcieno o'te teozuhi.

2. 'e lato titha smupeu ho huomiahie ho feohuno yahioai ho 'omon'a faeva ci ma'maica, macucuma ho mapepeis'ausna, tela acuha yaeza toehunga tousvusutneni.

3. hote teaineni tposu 'e 'o'okoto, te ahtao'te ta'to'tohungvaneni, poa nacmu'a to vunka to, ho o'ate na'no poa tmatacvoh'ia.

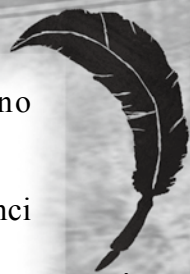
4. nantela hia mayo ho titho to tec'o yuevaha ci tposu; 'e misi no ahoisi ta e'eto, tela timeoisi ho cieno o'te tma'okosihe; 'o moc'o tmuatiski ci misino e'eto "y", nate hia teen'a titha.

5. 'omo ngoveo ho is tposi, ho uk'ata "kipo ta conpiuta", maitoen "u", latocuc'o acuha boemiton'a "x" ho tposi.

6. pantocu ananao pat'a'ausnasi, te sopuhngi to e'a'aunsi, maitoen "yokeoasu", ne noan'o cono c'o titha to Yoifo hotec'u meepungu.

7. uk'a cimo alu etuhcu ta a'umtu pat'a'ausnato, maiteno: lalauya, lahapu, lomtu....

8. 'emo yusno pupuzu, tomo h'unano pat'a'ausna, te titeuyuna tisucea hocieno o'te taepohi hote tposi.

9. 'omo enms'eonu cimo emau'to'tohungu ci pat'a'ausna, aitoeno "mayaheasu"... , antela butasva tuop'opa ho eoveia.

10. zou holano umnuci a'a'ausna, lato yanca "fihno zomu", at'inghi honci mainca "a'umtu fihno zomu!", mamu aulu yupa namciengoni 'e e'a'ausnasi.

zou'so 'e cou a'toana, lato a'umta einua 'e hpupungu, lato cohivi zou acuhu snoecavu no ak'emameoi 'e acucuhu yuansou ta fuengu. ko'ko o'alatos'a ahta pahsansana na maookosi, honci panonte e'elua, lato cnoc'o yaica "fihno zomu".

'emo yusno pupuzu (Tfuya, ho Tapangana) ci cou ta Psoseongana, panto ianan'ovahe 'oyona, lahe na'no asansana avahvoh'usna ac'uhu maitan'e, natenala yaahioa ta h'oe'eato, tela butatalua 'ates'ala yutasufku ta maameoito, 'emo yupa h'unasi ci e'a'ausna tamo yusno pupuzu, tetono aiti:

'emo alu yupa h'unasi.

honci usa ho aiti na po'oyua homo uk'a toeku, layainca.

ta Tfuya: e'fhi.   yo Tapanga: eskusku.

holano momoto kukuzo to papai.

tmu Tfuya: to'eosu.   tmu Tapangu: meuokeo.

'o moc'o ake'i yupa h'unasi 'o tmu'a'ausnasi.

zou holatono songu ho suk'ek'eo.

to Tfuya: uoczou'u.   mas Tapangu: suocio'u.

zou holatono sohsomiuc'o.

ta Tfuya: amanmzo.   pas Tapanga: amamio.

'e mito cono you ta Poseongana, honci tetoc'ono matnuskusku, zou miko toh'usnu no pupuzu nenusi, 'alac'o osnia ta'hongi, ko'ko o'a latos'a smeecu'ho peiskuzkuzo ho snooknoko.

ne momiacu yu'e'usnuto emoono peisia ta noacachiana ho tapanguno kubana, acuhu maezo emamacongo ho eheubut'u 'o moc'o maezo yu'e'upu, ho ake'i mais'amo kohkoimako, ci! mais'a a'oc'o nante meelu suengi ta hie, manteno'so o'te maezo yunsonsou! aiti'so 'entela le sochipi, la at'inghic'o totoavaha someoino

散文

yupluku (phomeo to peisu), ho o'te amaka ocia to'pucvi no mac̣c̣ehusi, ho tac'u tovio, 'a tac'uc'ono mioci noapahu ta tihna.

zou no'so o'te a'umta! ne auyusi, o'amocu ito'so cohivi, ho maezo o'amocu mito meelū, 'amanteto ma'veo'veoyū holahe teoteaineni tposū, ahoicu maitan'e honcitolā'so o'te iachi bumemealū ho bitotonū, 'a tahela asngcva hioaneni, o'atetos'a asngcū meeluc'o buupsupsū, tetoeno ta'voveia, latoc'o at'ingha eyaezoya ho uk'a ci namato a'a'ausna.

'o ateuyunu le ma'cohio ta e'eto, zou 'o mameoi ci ao Moe'e peongsi, lasi a'umta pahsansana: honcito ocia so'aesiesii soufeufi 'e pupuzuto, ho ocia peela poaūtetola ma'sansano ma'yuyucū ho fihno tonuto mituhci (zou mit'oengoni, o'atetola coninoc'o mif'uhu ho miovei). latono o'te cohivi 'emo hochia ci yatatiskova, tenalano ahtuo'te tuapayo'ū, at'inghi, tetoc'on'aso anouc'o mooteo no tiubcikia? avaho tacu maitan'e, 'e maameoito ho mae'e'to, micuc'o yupania maemayahe no aapayo'ū, uk'a na citeto hia teen'a meelū mooteo, ci'aeno eni 'o o'ala huc'ūhi cimo atva'esi mū'eona ci 'tohungū ta cou.

鄒族人的想法

「將來我們不在了，那怎麼辦？」
耆老想得到卻做不到，對可預見卻無力作為。」

2015 年 7 月 2 日是達邦大社之 homeyaya（小米祭），其近似漢族農曆過年般之慎重，為年度最重要祭儀，是否辦理 mayasvi（戰祭），即為其間之 soekayo（新嚐祭）當日決定。隨著大環境之變遷，經部落長老慎重研議，今年 homeyaya 增列二項眾所期待活動內涵。其一：為尊重婦女，頭一日由婦女率先至各家祭屋祝賀。其二：為各祭屋各自邀請自屬家族親人（尤其旅外子女），作本家族史及文化概述教育。今賦予 homeyaya 新生命，此正為 leonohi'u（旅外親人）返回參與活動之積極誘因。

隨著母親走遍十家祭屋，晉見長者並給予誠摯祝福，能再相聚大家都非常高興，無所不談……，但是論及核心處，耆老有著共同的心聲：「將來我們不在了，那怎麼辦？」耆老想得到卻做不到，對可預見卻無力作為，無奈又難過，有的抵嘴頓足，有的挽頸泛淚。亦曾再三向公部門強力建言，期望用心瞭解，但卻像是鴨子聽雷。鄒族名言：「yahungayu（提親時）罵得越兇越厭惡，即 tmoemu（答應親事）；若高度謙恭有禮、盡說好話，反倒無功而返。」

大莊長老莊宗業所言：已具權位者，因僅跟隨著其他族群之影子，思維像「貓視界」，當輕聲細語時無人理會，當較大聲時他們說罵人，若採鄒式古語輕柔表述，則根本聽不懂。為今！對之訓勉期許，不但不自省，倒還生氣，真可說是「聰明的笨笨的我們的小孩」，其若似較喜歡美麗的謊言，不願聆聽真實的聲音。

'icangaya（汪俊松尊者）巡訪吳家祭屋明確指出：公部門未來原住民事務及政策主事者，必將由自幼脫離部落之高學歷、會考試之子弟任之，但未具原住民族語及文化能力，渠等研訂原住民族語、文化及族群未來願景之專業能力，尤其面對 16 個不同獨立個體族群，著實無可承受，更因其輕忽原住民間之差異性，大拼盤式之原住民政策，實為加速臺灣原住民族同質化之主因。如若「身著阿美服、跳魯凱族舞步、唱德魯固的歌、手持布農器物，說我是鄒族人」，此更是原住民各族受干擾、限制及混淆、消失之主因。

汪家耆老汪榮華明確指出：古時候如對面山、斜坡面、山谷…等萬物萬事，皆有其鄒語名稱，但我們現在尚能瞭解、留存多少？真的非常感謝政府

散文

為我們建造鄒族文化中心，但是未來陳列文物，並非現存於公部門，無法隨手取得陳列。政府來臺後，對全臺原住民尚未曾有意扶持之積極作為，為圖復振族語、文化，必先回溯原始做起，我們期望政府能協助辦理公辦資源總清查，理由如後：

1. 完整且不正确之書刊及論述，形塑成原住民文化主軸。
2. 政府所需陳列鄒族文物尚且不知何在。
3. 鄒族文化，僅競相淪作謀利、求升官及取學位之工具。
4. 尊者已解除部落統治實權，族人已無逕作復振之能力。
5. 極少數鄒族知識分子深具憂患意識，洞悉鄒族文化及語言即將消失，紛返回部落採個人田調出書，惟個體能力與可詢及之廣度與深度所限，無從力挽而停滯作罷，若執意進行，則為閉門造車，成就漢式鄒族文化。
6. 可據以作各資料重行系統性整編，補足或更新公部門資訊史料、提供教學及解說使用，凡有疑慮者，亦可據以併同調整或導正。

執行資源清查則必定會分工，其中「語言組」甚多項必須優先辦理，諸如：

1. 部落習慣使用日語之詞彙，如：老師、警察、政府…等，應尊重沿用或重作調整。
2. 我們用的數字、時間、月份及新事物、新物品、新行為…等之研議使用。
3. 為子孫自創詞彙（新創語）必須慎重，除應貼近族群文化，詞彙不宜過長。
4. 外來語之選取及使用；字母大寫、小寫之採用；半子、母音「y」之存留。
5. 書寫難且「電腦鍵盤」無字者如「u」，目前皆採「x」之權宜措施。
6. 原已存在或使用之詞彙，增列其意，如 yokeoasu 其為鄒族巫師作法時完成，最後專用結語詞彙。
7. 鄒語字母尚難呈現其正確發音，如：樂野、草蓆、變窄…等。
8. 鄒族二大社方言使用音調及情意表達，需整合或併列之研議。
9. 深層之智慧用語如「mayaheasu」應力求挽回。

10. 當運氣佳稱之 *fihno zomu*（跟著鳥走），但是如果說 *a'umtu fihno zomu*!（真的跟著鳥走！）為屬情意之表達，其意相左。

鄒族人對大自然是高度尊重，一切動物皆為神之飼物，故面對山中事物，不會有明確說詞或直呼名諱，故而運氣好、有收穫皆採以「*fihno zomu*」陳述之。

阿里山鄒族二大社（特富野、達邦）各自擁有自屬空間，並嚴予區隔迄今，未來主政族語工作者，務必謹記不可抗駁長輩，二大社傳統差異性，謹舉二例說明：

完全差異者

去尋水管（當沒水時）：特富野稱 *e'fih*；達邦為 *eskusku*。

在稻田除草：特富野稱 *to'eosu*；達邦為 *meuokeo*。

語音稍具差異者

咳嗽：特富野為 *suocz'o*；達邦為 *suocio'o*。

生病：特富野為 *amamzo*；達邦為 *amamio*。

只要一出聲，即可分辨屬何大社，所以豈敢為非作歹。

當我們到大莊及大方祭屋時，就連來訪者都高分貝說重話及盛怒自語，咦！倒像是只有我始可向太陽 *suengi*（引火），何能不感染情緒！身為褓姆者，只會每年施放煙火（燒錢），就連骨頭都不願施捨 *to'pucvi*（扔擲垃圾），當期待已然失落不再時，只有向對岸 *noapahu*（乞求烹煮之氣味）。

的確！因過去我們還不知道，也還不會做，實應感謝政府幫我們編資料，為今如果我們自己不努力、堅強，公部門會持續幫我們編纂，縱然有缺漏，我們將沒有理由拒絕或排斥，捫心回顧，我們只會背後批評，卻又毫無作為。

我們鄒族的族語教父，耆老汪幸時老師明確陳述：如果未來還想承續爐火，圖使族人及子孫成長茁壯、永續綿延，則我們必須堅定意志並予正視（向前看不要總是往回看）。我們深知少數族群及語言必將滅亡，但我們只能等著死亡嗎？尤其是耆老與族語競相消失之今日，我們著實無法再等待，此乃真正鄒族人看不見最深層的內心世界。